

BREZOBRAZI OBRAZI

Tatjana Pregl Kobe

Dosedanja temeljna lastnost Luke Široka, vsestranskega ustvarjalca vizualne umetnosti, je odprtost, širina, popolna ustvarjalna svoboda. Njegov eklekticism je zavestna odločitev pri mnogih doslej ustvarjenih delih, pri čemer pa nikoli ne špekulira. Zavestno deluje iz sebe, dovoli si, da ga pritegujejo različne umetniške smeri, na katerih gradi lastno prepoznavnost.

Dolga leta je *izumljal* svoj svet domišljije, vizualne igrivosti in trenutnih navdihov na osnovi urbane ulične umetnosti, grafitov in muralov ter si osmišljal celo slikanje neizsanjanih sanj, nezavednega. Ne verjame, da lahko z minimalistično ali stilizirano izčiščeno podobo pove bistvo lastnega zaznavanja sodobnega sveta, zato stremi k temu, da poskuša s kompleksnostjo podobe, manjše ali večje skulpture, pa tudi nekonvencionalne instalacije zbuditi pri ljudeh lastne asociacije in interpretacije, ki temeljijo na večplastnosti, plastenjih pomena in fragmentarnosti. Onstran strahu (ki se, bodimo iskreni, kaže na mnogih njegovih slikah¹) meji na lastno vizijo umetnosti, kjer je njegova pripoved nezavezana kakšnim koli -izmom, kakršnim koli klasificiranim smerem, stilom, slogom.

Luka Širok nikdar ne naredi načrta in si ne zamisli dokončanega dela vnaprej. Po naravi je preveč impulziven in intuitiven, da bi se zadovoljil z racionalizmom prve zamisli. Ker pa – po izobrazbi slikar – hoče slikati, svoje tehnično zelo različno ustvarjene slike tudi postavlja v jedro svojega ustvarjanja, jih v skupine združuje po konceptu in znotraj nekega točno določenega konteksta, pri tem pa ne zanemarja trenutnih vzgibov. Rad jemlje motive iz različnih kontekstov in jih postavlja v nove *spojenke*. Slike? Skulpture? Instalacije?

Pravzaprav čisto vseeno, poimenovanje teh Širokovih vizualnih del je zanj povsem irelevantno. Svojih del ne ustvarja zato, ker jih lahko ali ker jih tehnično obvladuje in zna, ampak zato, ker jih mora, ker jih čuti tako močno, da mu sicer nekaj manjka. Ta nujnost je še posebej ključna pri zadnjem dosedanem ciklu slik *Brezobrazi*.

Pri ustvarjanju z določenim konceptom je važno, da umetnik ve, zakaj se loteva novega projekta, četudi je do njega prišel naključno. Da ne ustvarja zaradi težnje po ustvarjanju samem, ampak z razlogom, ki se ga zaveda, ga reflektira, se z njim ukvarja. Že iz velikih platen cikla slik o zombijih veje temačen, mračen svet (*Land of Zombies, Zombi Land, Zombi series 6*, 2016). Zombiji, mitološka bitja, ki s pomočjo magije oživijo, s poudarjeno belino morbidnih glav dominirajo v nedefiniranem temnem prostoru, kamor vstopa komaj zaznavna svetloba od zgoraj. Podobe razpadajočih bitij so v mraku strašljive in groteskne, mimo nas obrnjene zrejo s srepro zijačimi odprtinami, kjer naj bi bile oči, pri tem pa so zijačiji zobje iz odprtih ust in do kraja razprte čeljusti grozljivo uperjene v gledalca. Če so bili slikarjevi vizionarski zombijevski junaki redki preživeli pričevalci fiktivne kataklizme, ki so od nekod (nemočno nemo) opazovali usodo človeštva, pa se to seveda komajda nanaša na nosilce mask v času pandemije, ki je v preteklih letih dejansko obvladala ves svet. Tu se je zgodila realnost. Na sliki *What can I say to someone who isn't wearing a mask / Kaj naj rečem nekemu, ki ne nosi maske* (2020) ni nikjer nobenega obiskovalca, moška figura s klasično svetlomodro medicinsko masko z daljnogledom, ki ima dve žareče rdeči goriščni točki, zre nekam v daljavo. Od nikjer nobenega hrupa, avto v levem kotu obzorja nemo čemi pod zeleno zvijajočo se bohotno krošnjo, ena sama velika tišina. Vse skupaj je kot fantastično tihožitje, kot

¹ Luka Širok: *Monster behind the mask / Pošast za masko*, akril na plastični podlagi, 200 cm × 200 cm, 2020

večni mir in ravnotežje, kot nekaj, kar se sploh ne more nikoli končati. Čas je v določenem trenutku upodobitve kar izginil. Kot v sliki *Lion's game / Levja igra*. Prehodnost. Ali pa začasnost. Vseeno. Slikar lahko ustvarja kot začaran občudujoč otrok, lahko pa podoba izpričuje tudi misel modreca, ki vidi združen tako izvorni primitivni svet kot današnji svet civilizacije. Skoraj človeško krvoločna podoba leva z režečimi čeljustmi in grozljivim pogledom, absurdno dominantno umeščena na pohlevno sklonjen slonji hrbet, je ob drevesu in pred televizijskim ekranom s figuralno kompozicijo, ki celo pripoved te velike slike pravzaprav umirja, ena sama prisposoda današnjega sveta.

Črta, barva, svetloba, gmota – substanca in forma označujejo obličje, izpišejo obraz. Posebno občutje nelagodja, tesnobe in odtujenosti se kaže na obeh podobah diptiha (*Ne) udobje* (2020), čeprav sta obraza ‚premazana‘, a toga *en face* drža, klobuk in nekakšna naglavna ruta pričajo o tem, da naj bi šlo za portret. Če sliki *Blue boy / Plavi fant* (2021) in *Inspector Derick* (2021) še delujeta kot portreta, pa je na podobi obraza na sliki *Ludvik* (2021) že navzoč slikarjev psihološki odziv: portretiranec (tudi če dejansko ne sedi slikarju kot klasičen model) se počuti osamljenega in neopaženega, zato tudi slikar opušča potrebo po predstavitvi zunanjega obraza. Razkrit je odnos do portretirancev in tudi do sebe. Tako Širokove slike na osnovni ravni pričajo »o fluidnosti identitete, o ustvarjanju identitete skozi pogled drugega, o anonimnosti, brezosebnosti ali brezobzirnosti, lahko pa v njih vidimo tudi likovno metaforo za naključnost (ne)obstoja – zdaj nekaj je, že naslednji hip ni več«².

Težko bi rekli, da so bili umetniki iz zgodovine umetnosti privilegirani, tako kot tudi danes niso. Seveda ne moremo mimo pomisli na figurativnega umetnika irskega porekla *Francisa Bacona* in na njegovo serijo slik *Glave* (1949), ki je v svojem času povzročila nepopisen šok. Naključje je tudi pri njegovem delu igralo pomembno vlogo. Pogosto se je približal slikarskemu platnu, ne da bi imel jasno predstavo o tem, kaj naj bi nastalo. Potrebo po naključju je vključil v svoje delo: podoba se je pogosto na sredini spremenila v povsem nekaj drugega kot je prvotno nameraval. Dobesedno je iskal to svobodo, ki se mu je zdela ključna za lasten razvoj. Za napredovanje umetnika. Življenjski slog in umetnost sta se zanj prepletala, saj mu je morda, kot je sam dejal, »pijača pomagala, da je bil nekoliko bolj svoboden«³, kar se precej očitno kaže v seriji slik iz leta 1949, ki se je začela kot precej morbidna študija razgrajene glave, motiva, ki ga je obvladoval naslednjih dvajset let. Tudi Širokove podobe brezobraznih glav danes izzivajo šok. Za mnoge umetnike – včasih in danes – so res značilne težke zgodbe, pomanjkanje, bolečina, duševni pretresi, notranji boji, za druge način sprejemanja življenja glede na stanje v družbi ali kot odsev lastne notranje naravnosti. Vsem je skupno iskanje tiste posebne lepote, predvsem notranje, iskanje presežnega, kopanje po temnih kotičkih človeške duše, da bi svetu dali morda vizijo ali preprosto le občutek, da nismo sami, da se je nekdo, nekje, pred sto, dvesto ali petsto leti spopadal s podobnimi vprašanji. S takimi, kot se mnogi umetniki tudi danes.

Sodobna umetnost ima pogosto izraz temne, včasih grozljive resničnosti. Kot odsev časa. Če je Bacon pritegnil pozornost evropskega umetniškega sveta s svojimi podobami glav in teles, ki se zvijejo v groteskne konfiguracije in neprimerne poze, ter razkrival grozljivo dušo 20. stoletja in če se je v dialog časa proti koncu tega stoletja vključila tudi umetniška izpoved Jožeta Tisnikarja s slikanjem deformiranih obrazov, se v svetu, ki mu tesnoba, usodnost in diabolične vizije niso tuje, oglašajo tudi današnje generacije slikarjev. Ker je upodabljanje figure v slikarstvu navzoče, odkar obstaja človek, je ta motivika tako izrabljena, da je le stežka narediti figuro, ki ne asocira na že upodobljeno, že videno rešitev. Ampak, ko začetni šok na podobe glav brez obrazov Luke Široka

² Mojca Grmek, *vdih izdih*, katalog, Hiša kulture, Pivka, 9.–30. september 2022

³ David Sylvester. *Pogled nazaj na Francisa Bacona*. London: Thames in Hudson, 2000

mine, pozornejši pregled razkrije tako natančno izdelavo kot zapleten simbolizem. Družbeno bitje postane vsota svojih nevroz, ki jih slikar poskuša prenesti tako, da subjekt sprva zmanjša na simbolno označena usta, ušesa, oči, čeljust, nato pa še vse to povsem prekrije (*Brezobrazi v dimu*, 2022). Izniči. Pogled od spredaj preneha biti edini in subjekt je nenadoma prost, razdrobljen in izpostavljen nenavadnim spremembam (*Brezobrazi*, triptih, 2022).

Čeprav slikar z razstavljenim nizom slik *Brezobrazi* ponuja zelo prostorsko naravnano doživetje, v katerem spretno veže raztresene pripovedne fragmente v eno sporočilo, je s ponavljanjem posamičnih izbrisov obrazov njegov namen prav nasproten. Sporočilo včasih do skoraj abstraktne nerazpoznavnosti ‚razmazanih‘ portretov ni enostavno, ni enoznačno.

Prevladujoč element vehementnih potez, s katerimi so izbrisani obrazi, le na videz deluje kot efemernost izkušnje, še najbolj primerljiva z otrokovim prvinskim raziskovanjem, čudenjem, ihtavim čečkanjem čez podobe, ki mu niso všeč.

Širokove podobe ljudi brez obrazov so skrajno neobičajne, nadrealistične. Slikarjevi doprnski portreti brez obrazov so ustvarjeni s silovitimi, izraznimi potezami čopiča, prostor za njimi pa ostaja (večinoma) povsod nedefiniran. Pri sliki *Brezobrazi I* (2022) brezčasno praznosta ozadja označuje temno modra površina, ki bi jo lahko razumeli celo kot *black hole* ali črno luknjo v vsemirju. Brezobrazne podobe potujejo skozi prostor in čas, slikar jih je z barvno ekspresivno pisano paletto barv bogato oblikoval kot neskončen, pomnožen vrtinec do neprepoznavnosti izslikanih oseb. Kaj so junaki teh zgodb doživljali, ko so zrl v svet? Kam so gravitirali vsi ti pogledi, da jih slikar, zgrožen, ne more več gledati v oči? Jih v ihti maliči, z barvo na barvo, z živo, udarno, ne mehko in toplo, temveč z vehementnimi potezami čopiča, ki puščajo sledi, kot da se slikarjeva roka ne more ustaviti.

Luka Širok

Rodil se je 7. oktobra 1982 v Šempetru pri Gorici. Maturiral je na srednji šoli Maxa Fabianija v Gorici (Liceo Artistico Max Fabiani di Gorizia) in diplomiral na akademiji v Benetkah (Accademia di Belle Arti di Venezia), smer slikarstvo. Sodeloval je v umetniških društvih Attivarte in SPA+A v Benetkah. Je član združenja Fondazione Malutta a Venezia in Društva likovnih umetnikov slovenske Primorske (DLUSP) Ajdovščina. Udeležil se je več umetniških rezidenc: 2022 – *Who killed Bamby? / Dolomiti Contemporanee*, Borca di Cadore, Belluno, Italija; 2018 – *novomeški likovni dnevi*, Dolenjski muzej, Novo mesto; 2015 – *Terraformazione: Padiglione Sloveno*, Dolomiti Contemporanee, Borca di Cadore, Italija; 2014 – *E ultimo venne il bosco*, Dolomiti Contemporanee, Borca di Cadore, Italija. Svoja dela redno predstavlja na samostojnih in skupinskih razstavah v Sloveniji in tujini. Leta 2022 je prejel posebno nagrado na 18. novomeških likovnih dnevih. Živi in ustvarja v Goriških Brdih.

Samostojne razstave

2021 – RRRRRRR, Mestna galerija, Nova Gorica 2021 – *(Ne)udobje*, Hiša kulture, Pivka

2019 – *Vice Versa*, Galerija Blok, Beograd, Srbija

2018 – *Gostota slojevitosti*, Galerija Zorana Mušiča, Grad Dobrovo

2014 – *Plastic Playground Now*, SiTi ART store, Kristalna palača, Ljubljana 2013 – *L'onda stratificata*, Gary Lee Studio, Trst, Italija

2013 – *Answers without questions*, Emeroteca Mimexity, Trst, Italija

2009 – *Only part of my day*, Gradska galerija Fonticus, Grožnjan, Hrvaška 2007 – *Also be conceptual*, Galleria Spazio Bianco, Mestre, Italija

Izbrane skupinske razstave

2022 – *vdih izdih*, Hiša kulture, Pivka; *Who Killed Bamby?*, Nuovo Spazio di Casso, Dolomiti Contemporanee, Casso, Vajont, Italija; *18. novomeški likovni dnevi*, Dolenjski muzej, Novo mesto; *Dialogi*, ZDSLUI – DLUSP / Kocka Galerija, Kulturni dom Janeza Trdine, Novo mesto; *Skulptura ZDSLUI – DLUSP*, Lokarjeva Galerija, Ajdovščina; 2021 – *Collection Borkovsky*, razstava zbirke iz privatne kolekcije Borkovsky, Galerija Fonticus, Grožnjan, Hrvaška; *Zimski salon*, Galerija ZDSLUI, Ljubljana; *Etike(te)–Smeh*, 2. mednarodni bienale likovne vizije, Galerija Simulaker, Novo mesto; *Majski salon: risba in kip*, Skladišče Libertas, Koper; *Isolation of Life / Life in Isolation*, virtualna razstava, Lokarjeva galerija, Ajdovščina; 2020 – *Zamisli in zasnove*, Galerija ZDSLUI, Ljubljana; 2019 – *Majski salon: slika*, Narodni muzej, Ljubljana; 2018 – *Brain-tooling*, Forte di Monte Ricco, Pieve di Cadore, Italija; 2017 – *Confinis*, Villa Nigra, Lago d'Orta, Italija; 2016 – *This is Today*, Galerija Monfort Portorož, Mestna galerija Piran, Piran; 2015 – *Fondazione Malutta*, Rob Pruitt's Flea Market, Galerija A + A, Benetke, Italija; 2013 – *Transfailurejungle*, Galleria A + A, Benetke, Italija; 2010 – *The Bridge*, Art Society SPA+A, Galerija Sztuki Współczesnej Profil, Centrum Kultury Zamek, Poznań, Poljska; *Associazione artistica SPA+A / Art Society SPA+A*, Ca' Pesaro Galleria Internazionale d'Arte Moderna, Benetke, Italija; 2009 – *I'm Blue*, Infantellina Contemporary, Berlin, Nemčija; 2009 – *Sketch it Out*, APW Gallery, Van Dam St Long Island City, New York, ZDA; 2008 – *Traiettorie liquide*, Fondazione Bevilacqua La Masa, Benetke, Italija.

naslov: Ceglo 26 5212 Dobrovo

gsm: 031 715 861

e-naslov: sirok.luka@gmail.com

splet: www.sirokluka.com